

Substantiva 4. a 5. deklinace

Anatomické termíny

Lekce 5

Substantiva 4. deklinace

- ▶ **charakteristické rysy substantiv 4. deklinace:**
  - ▶ koncovka genitivu singuláru **-ūs** (*ū-kmenová* deklinace)
  - ▶ zakončení nominativu singuláru **-us** (M/F) nebo **-ū** (N)
  - ▶ rod substantiv:
    - ▶ převážně **maskulina**
      - *aditus, ūs, m.* vchod, vstup
      - *processus, ūs, m.* výběžek
    - ▶ **neutra** 4. deklinace v lékařské terminologii
      - *cornū, ūs, n.* roh
      - *genū, ūs, n.* koleno
    - ▶ **femininum**
      - *manus, ūs, f.* ruka
  - ▶ do 4. deklinace nepatří žádná latinská adjektiva

Skloňování substantiv 4. deklinace

- vzor pro maskulina a feminina: *prōcessus, ūs, m.*

	sg.	pl.
nom.	<i>prōcess-us</i>	<i>prōcess-ūs</i>
gen.	<i>prōcess-ūs</i>	<i>prōcess-uum</i>
akuz.	<i>prōcess-um</i>	<i>prōcess-ūs</i>
abl.	<i>prōcess-ū</i>	<i>prōcess-ibus</i>

Skloňování substantiv 4. deklinace

► vzor pro neutra: *genū, ūs, n.*

	sg.		pl.	
nom.		<i>gen-ū</i>		<i>gen-ua</i>
gen.		<i>gen-ūs</i>		<i>gen-uum</i>
akuz.		<i>gen-ū</i>		<i>gen-ua</i>
abl.		<i>gen-ū</i>		<i>gen-ibus</i>

Substantiva 5. deklinace

- ▶ **charakteristické rysy substantiv 5. deklinace:**
  - ▶ koncovka genitivu singuláru **-ēī/-eī** (ē-kmenová deklinace)
  - ▶ zakončení nominativu singuláru **-ēs**
  - ▶ rod substantiv:
    - ▶ převážně **feminina**
      - *faciēs, ēī, f.* obličej, plocha
    - ▶ jediné **maskulinum** 5. deklinace v lékařské terminologii
      - *diēs, ēī, m.* den
    - ▶ žádné neutrum
- ▶ do 5. deklinace nepatří žádná latinská adjektiva

Skloňování substantiv 5. deklinace

► **vzor:** *faciēs, ēī, f.*

	sg.	pl.
nom.	<i>faci-ēs</i>	<i>faci-ēs</i>
gen.	<i>faci-ēī</i>	<i>faci-ērum</i>
akuz.	<i>faci-em</i>	<i>faci-ēs</i>
abl.	<i>faci-ē</i>	<i>faci-ēbus</i>

Přehled koncovek nom., gen. sg. a pl. substantiv 4. a 5. deklinace

---

- ▶ nominativ a genitiv sg. a pl. substantiv 4. deklinace

	sg.		pl.	
nom.	-us (M/F)	-ū (N)	-ūs (M/F)	-ua (N)
gen.	-ūs		-uum	

- ▶ nominativ a genitiv sg. a pl. substantiv 5. deklinace

	sg.	pl.
nom.	-ēs	-ēs
gen.	-ēī/-eī	-ērum

Derivace: latinská deminutiva

- ▶ pro latinské zdrobněliny (deminutiva) v anatomické terminologii jsou charakteristické tyto sufixy:

- ▶ **-olus, -a, -um**

- ▶ *arteria* („tepna“) → *arteriola* („tepénka“)

- ▶ **-(c)ulus, a, um**

- ▶ *dens* („zub“) → *denticulus* („zoubek“)

- ▶ **-ellus, a, um**

- ▶ *cerebrum* („mozek“) → *cerebellum* („mozeček“)

Derivace:

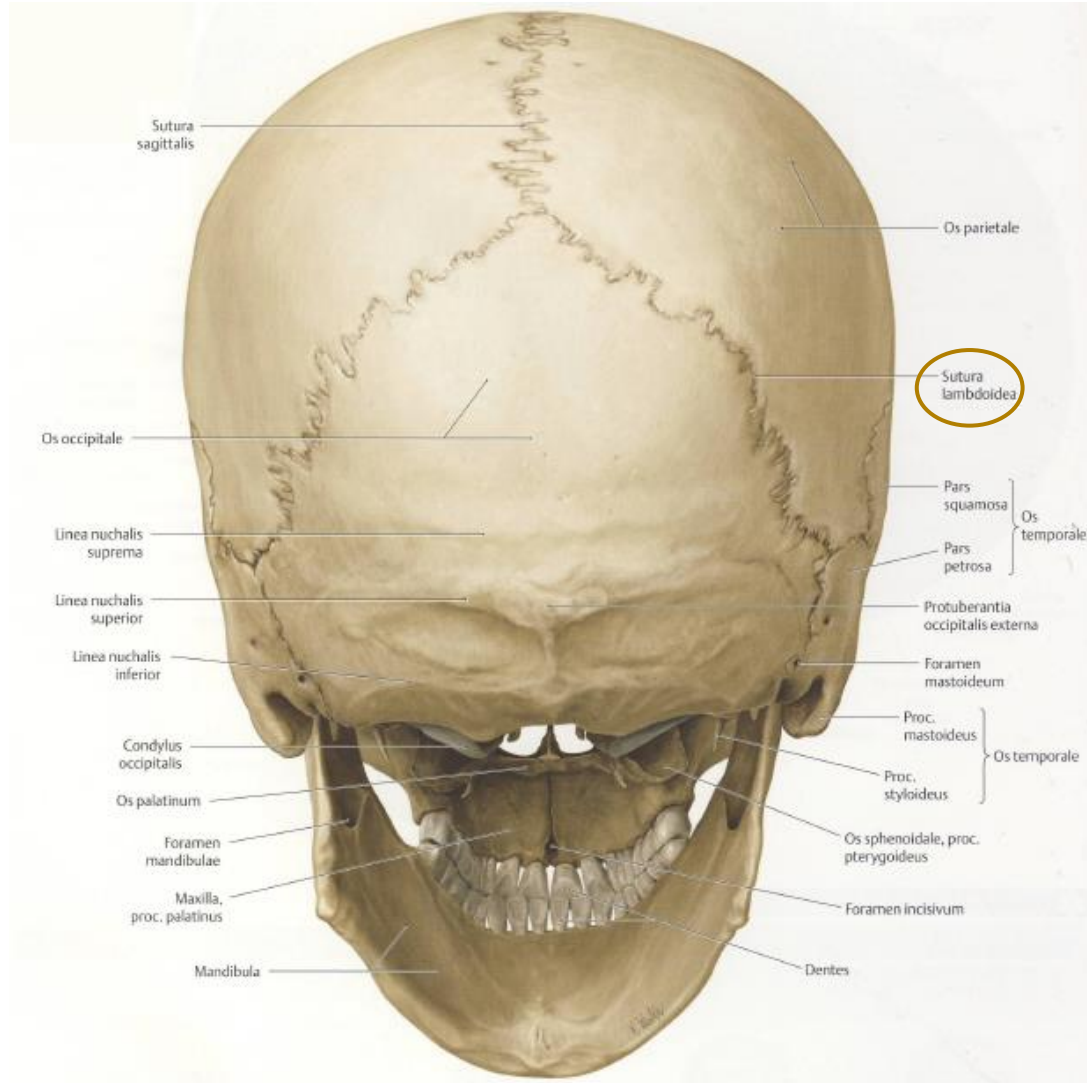
řecká adjektiva s příponou *-īdeus, -īdea, -īdeum*

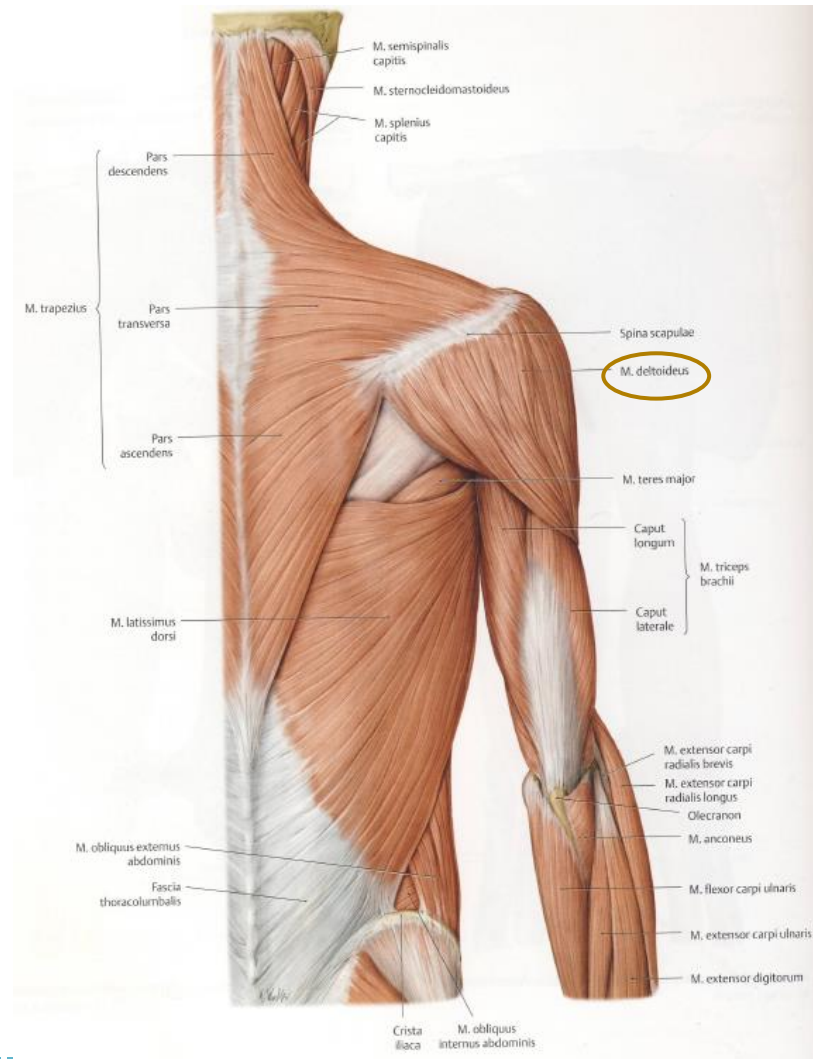
- ▶ pomocí řecké přípony *-īdeus, -īdea, -īdeum* se zpravidla vyjadřuje podobnost tvaru:
  - ▶ *sutura lambdoidea*
    - ▶ „šev tvarem podobný řeckému písmenu Λ “
  - ▶ *musculus deltoideus*
    - ▶ „sval tvarem podobný řeckému písmenu Δ “
  - ▶ *processus coronoideus (mandibulae)*
    - ▶ „věčtý výběžek dolní čelisti“
  - ▶ *processus pterygoideus (ossis sphenoidalis)*
    - ▶ „křídlovitý výběžek klínové kosti“

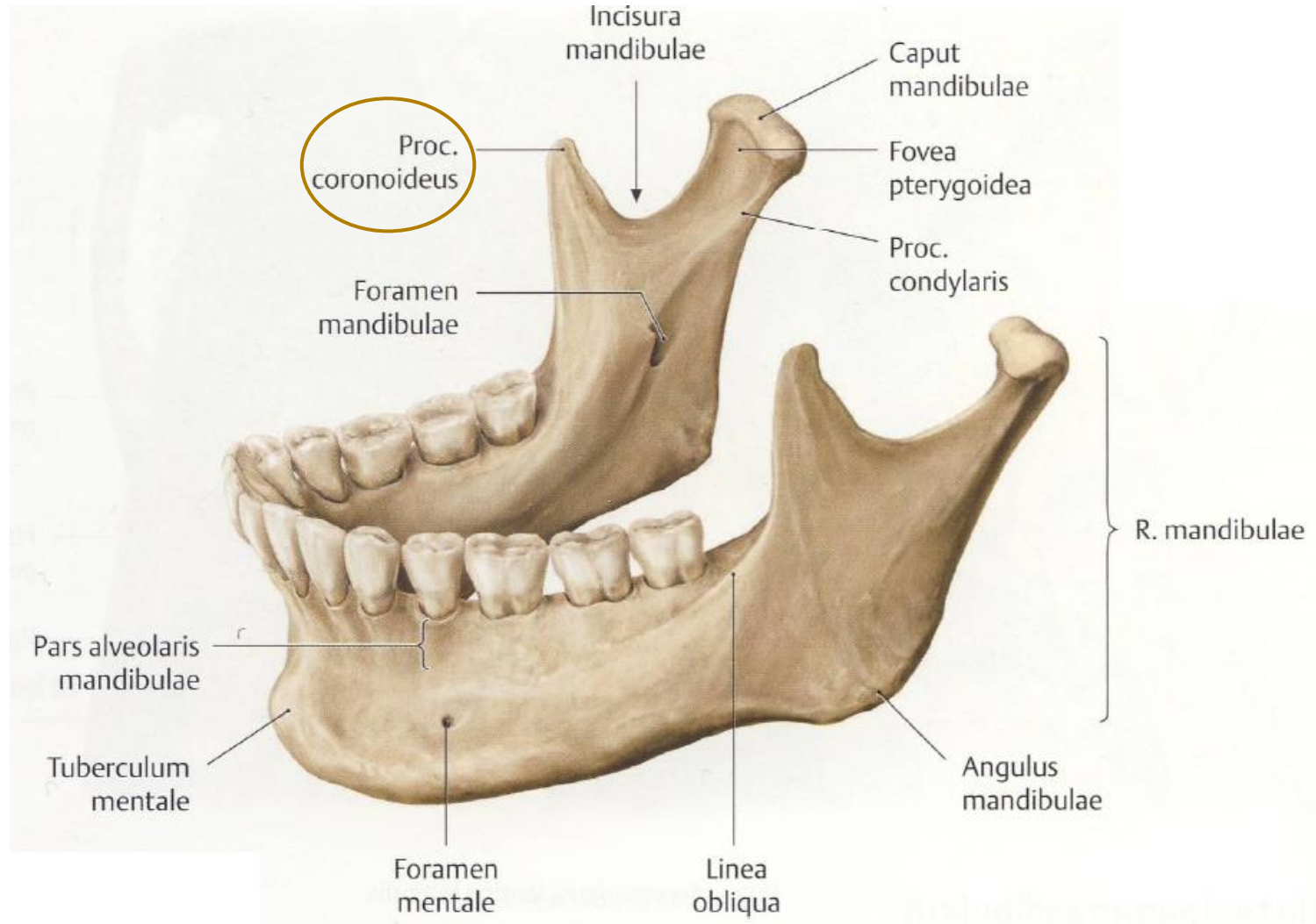
Sutura lambdoidea

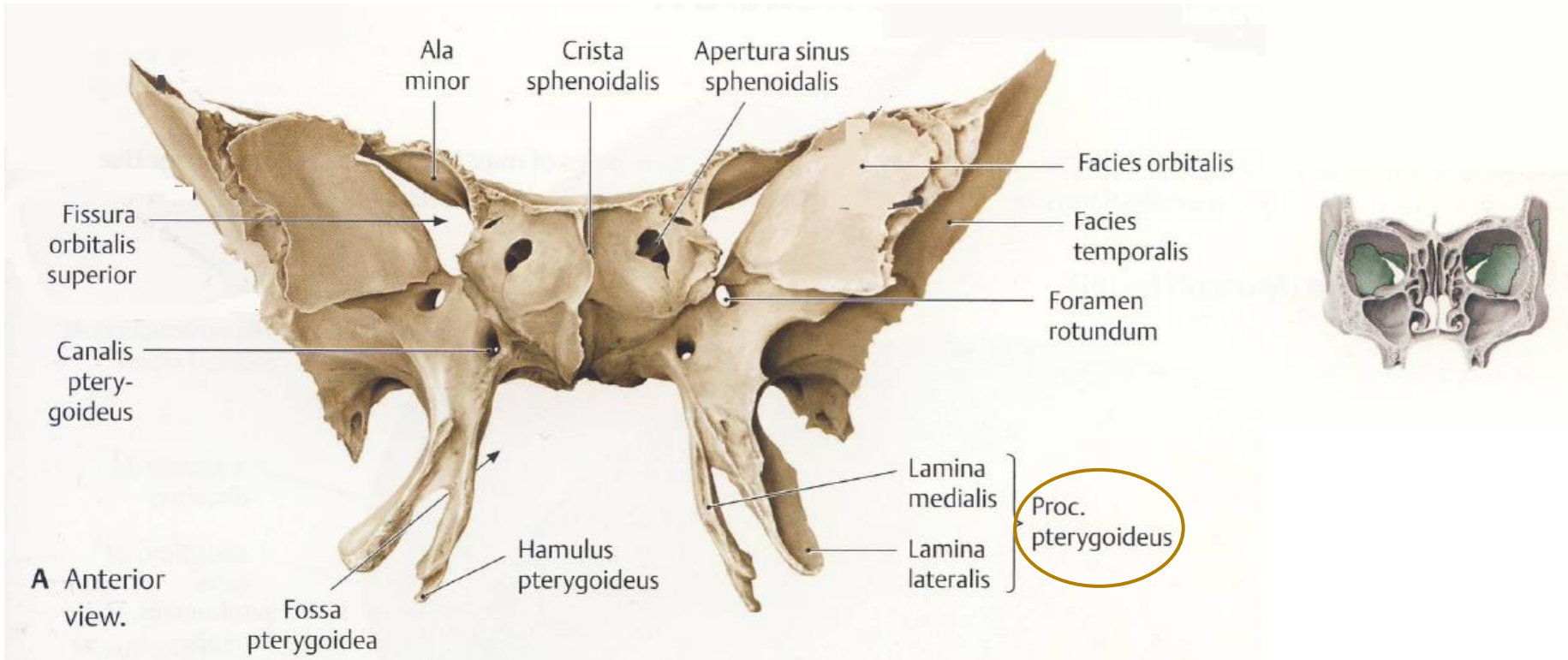
Musculus deltoideus

Processus coronoideus

Processus pterygoideus

Latinské řadové číslovky v anatomickém názvosloví

- ▶ latinské řadové číslovky se uplatňují při určování některých anatomických struktur vyskytujících se na lidském těle ve větším množství (např. *vertebrae, costae, nervi*), nejběžněji se jedná o:
    - ▶ *prīmus, a, um* 1.
    - ▶ *secundus, a, um* 2.
    - ▶ *tertius, a, um* 3.
    - ▶ *quārtus, a, um* 4.
    - ▶ *quīntus, a, um* 5.
    - ▶ *sextus, a, um* 6.
    - ▶ *septimus, a, um* 7.
    - ▶ *octāvus, a, um* 8.
    - ▶ *nōnus, a, um* 9.
    - ▶ *decimus, a, um* 10.
    - ▶ *ūndecimus, a, um* 11.
    - ▶ *duodecimus, a, um* 12.
-

Latinské řadové číslovky v anatomickém názvosloví

- ▶ skloňují se jako adjektiva 1. a 2. deklinace
  - ▶ *costa prima* →
    - ▶ gen. sg. *costae primae*
  - ▶ *digitus quintus* →
    - ▶ gen. sg. *digiti quinti*
  - ▶ *os tertium* →
    - ▶ gen. sg. *ossis tertii*

